

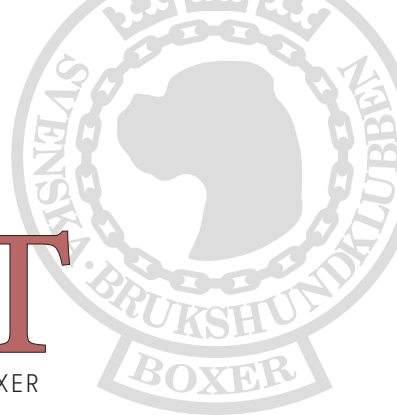
Särtryck *TEMA TAND*

NR 4 2019 FEMTIOFEMTE ÅRGÅNGEN

BOXERBLADET

MEDELMSBLAD FÖR SVENSKA BOXERKLUBBEN

SBK'S RASKLUBB FÖR BOXER

TÄNDER

Boxer
&
Hälsa

TÄNDER

Aj, så viktiga de är, hundens tänder. Följ med på tandtema och lär dig om tandproblem och hur du bäst vårdar din boxers tänder.

BORSTA FÖR LIVET · SÅ HÄR BORSTAR DU · TÄNDERNAS ANATOMI
· TANDPROBLEM HOS BRAKYCEFALA RASER · TILLVÄXT AV
TANDKÖTT · SÅ MYCKET MER ÄN BARA EPULIDER ·
TANDOPERATIONER – INTERVJU MED
HEDVIG ARMERÉN

BORSTA FÖR LIVET

Nästan alla hundar drabbas av tandproblem – hela 80% utvecklar tandlossningssjukdomen parodontit. Det här är hundens vanligaste sjukdom, den är allvarlig men går oftast att undvika.

På Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) forskar veterinär Karolina Enlund om tandhälsa hos hund och hur hundägare kan bli bättre på tandvård. Hennes budskap är enkelt: Börja borsta tänderna!

Boxerpussar kan man inte få för många av. Eller kan man kanske det? De där goda pussarna hos valpen och den unga hunden som smakar sött och gott börjar plötsligt ändra karaktär. Och den enda anledningen till dålig andedräkt, om inte din boxer just har ätit något mindre gastronomiskt, är skadliga bakterier och dålig tandhälsa.

Plack, tandsten och inflammation

Bakterier finns normalt i stora mängder i hundens munhåla, både i saliven och på tandytorna. Miljön i munhålan är helt

enkelt gynnsam för bakterietillväxt och tas inte bakterierna bort från tänderna skapas en beläggning som kallas plack. Plack består av bakterier, saliv och döda celler och den fastnar som en mjuk beläggning på tanden.

Plack går att borsta bort men får det vara kvar förkalkas bakteriebeläggningen och bildar tandsten. Tandstenen i sig är inte farlig, det är däremot det plack som lägger sig ovanpå tandstenen. Placken orsakar inflammation i tandkötet som blir rött, ömt och svullet. Tandköttsinflammationen kallas gingivit och är ett sjukdomstillstånd. Den i sin tur leder till fickor mellan tand och tandkött. Processen mot tandlossning har börjat.

Placken lägger sig både ovanför och nedanför tandköttskanten. Den orsakar inflammation som kan leda till parodontit, tandlossningssjukdom.

Parodontit – tandlossning

Om tandköttsinflammationen får fortsätta börjar bakterierna vandra ner i de allt djupare tandfickorna. Där förbrukar de mer och mer syre vilket gör att bakterier som trivs i syrefria miljöer tar över. Det är dessa anaeroba bakterier som är riktigt skadliga, de ger också hunden den dåliga andedräkt som är ett första symtom på tandlossning.

De aggressiva anaeroba bakterierna orsakar tillsammans med kroppens eget immunförsvar förlust av den stödjevävnad som håller tanden på plats och till slut blir tanden lös och lossnar.

Det finns många faktorer som leder till tandlossning (parodontit), förklarar

TEXT: HELENA FREDRIKSSON

Karolina Enlund.

– Vi vet att det finns både anatomiska och genetiska orsaker och att även miljöfaktorer påverkar, som vissa mediciner. Mindre hundar drabbas ofta mer och kortnosade hundar drabbas också på grund av sina trängre tandställningar. En hund kan gå med inflammation utan att få tandlossning medan en annan drabbas. Men utlösande orsak är dock alltid plack och bakterier.

Borsta, borsta och borsta

Det finns ett sätt att förebygga inflammationer och nästan 100% av all tandlossning och det är att borsta tänderna. Men det räcker inte att borsta någon gång i veckan.

– Redan efter två dagar börjar placken ge en tandköttsinflammation, så daglig tandborstning är min rekommendation. Det finns många studier som visar att borstning mer sällan inte är tillräcklig för att hålla inflammation och tandlossning borta. Och när man borstar i en inflammerad mun kan det dessutom bli ömt och obehagligt för hunden.

Karolina Enlunds forskningsprojekt visar dock att det är lättare sagt än gjort. I en stor landsomfattande kartläggning där 66 000 hundägare och 1 800 veterinärer och djursjukskötare deltog så framkommer att endast 4% borstar tänderna tillräckligt ofta och på ett tillfredställande sätt.

– Vi har ju misstänkt att hemvården inte är tillräcklig och det har vi fått bevisat.

Men samtidigt finns en helt annan medvetenhet idag än för bara 10-20 år sedan.

TANDEXIKON:

FOTO: SLU

KAROLINA ENLUND

legitimerad veterinär med inriktning odontologi hund och katt på AniCura Gärdets Djurklinik och doktorand i odontologi vid SLU i Uppsala. Forskningsstudien finansieras av Stiftelsen Djursjukhus i Stor-Stockholm och Svenska Djurskyddsföreningen.

Oroa dig inte för hål

Tills för inte så länge sedan tänkte kanske många att hunden tog hand om sina tänder bra själv och beviset för det var att de inte fick hål i tänderna.

– Men det är extremt ovanligt att hundar drabbas av karies, förklarar Karolina. Möjligen kan det ske om man ger hunden sötsaker varje dag. Man tror att det beror på att hundar har en annan bakterieflora än oss människor, de saknar de kariogena bakterier som ger upphov till karies. Så därför behöver man inte vara orolig för att ge hundar belöningsgodis i samband med tandborstning.

Alternativ till tandborsten?

Det ökade intresset för våra hundars tänder syns också i djurbutikerna. Förutom tandborstar fylls hyllorna av en uppsjö av tandprodukter; tandtuggisar, specialfoder, tandkolor, geler, olika sorters tandkräm, tutor, pulver och sprayer. För alla som har upplevt hur krävande det kan vara att lära sin hund att bli tandborstad så kan alternativen locka. Men Karolina ger inte så mycket för dessa produkter.

– Tyvärr är allt så mycket mindre effektivt än tandborstning. I bästa fall finns en liten effekt men det är så stor skillnad att det är svårt att rekommendera. En tuta kommer tex inte åt längs tandköttsskanten, ner i tandköttsfickor eller kring epulider – de ställen som är absolut viktigast att hålla fria från bakterier. Där är det bara en borste som kommer åt. Men även om en tuta inte är lika bra som en tandborste så är den klart bättre än inget. Tutan är också en bra början för att träna in tandborstningen.

Det finns studier som söker vetenskapliga belägg, evidens, för olika tandprodukter. Klorhexidin har tex effekt mot gingivit/inflammation, tandfoder och tandtugg med speciell textur har visats fördröja utvecklingen av tandsten och i vissa fall plack.

– Men då ska man komma ihåg att de ska ges dagligen. Tandtuggisar måste vara något som hunden verkligen tuggar på, inget som sväljs i ett nafs. Det finns en studie som visar att hundar som tuggar på köttben dagligen har mindre tandsten och plack men mörghben avråds

starkt ifrån pga risken för tandfrakturer.

Är man intresserad av att veta om en viss produkt har evidens så rekommenderar Karolina att man ska se efter märkningen VOHC (Veterinary Oral Health Council). Märkningen ges till produkter med evidens mot plack och/eller tandsten, på VOHCs webbplats finns alla godkända produkter listade.

www.vohc.org

Rutinkontrollen

Vid tandborstningen är det bra att samtidigt göra en rutinkontroll i munnen.

– Titta på tandköttet, ett friskt tandkött är rosa. Om det är rött, svullet och blöder så är det tecken på inflammation, likaså dålig andedräkt. Tandsten ger gulbruna eller gråsvarta beläggningar. Titta också efter epulider och förstorat tandkött och om det finns skadade tänder.

Tandfrakturer, emaljskador och tandsprickor är mycket vanligt hos hund och är allra vanligast hos stora hundar.

– Studier visar att upp emot 1/4 av alla hundar har någon form av tandfraktur. Det är inte alla typer som behöver åtgärdas men om skadan når pulpan är det smärtsamt och då behöver man göra något. Tänk på att hunden inte kan berätta om det gör ont och är bra på att dölja smärta.

Hjälp hos veterinären

Det är en bra idé att låta en veterinär kontrollera hundens tänder i samband med veterinärbesök, tex vid den årliga vaccinationen. Vill man komma igång med tandborstning och hunden har tandsten och plack rekommenderar Karolina att man går till någon som kan göra en tandsanering under narkos.

– Det är bäst att börja tandborstning med en ren mun. Plack går att borsta bort men inte tandsten. För detta behöver hunden vara fullt sövd och då gör vi det vi kallar PTR (professionell tandregöring). Plack och tandsten tas bort med ultraljud och tandskraper, ända ner i tandfickorna. Tandficksdjupen mäts och tändernas status beskrivs på tandkort. Ofta upptäcks flersaker under narkosen.

Lösa tänder tas bort och röntgen tas om något ser misstänkt ut. Vi har riktlinjer att tand för tand ska beskrivas på ett tandkort, det tycker jag att man kan be om som hundägare. Jag brukar också ge noggranna hemgångsråd där jag visar hundägaren en tandkarta var det finns tex tandfickor. Vet man var man ska borsta extra noga, så har man möjlighet att stoppa upp en eventuell tandlossningssjukdom.

Karolina berättar också att det är bra att antingen borsta, skölja eller badda med klorhexidin för att få ner eventuell inflammation inför tandrengöring eller operation.

– Det gör jättestor skillnad för oss som opererar och det underlättar läkningen efteråt också enormt.

Tandsanering och borttagning av tänder kan bli kostsamma då de flesta försäkringsbolagen inte täcker dem. Men man ska aldrig tveka om man ska göra det eller inte, tycker Karolina.

– Jag har sett hundar som har blivit som fem år yngre efter att ha fått hjälp med sina tänder. Dessutom misstänker man att det finns kopplingar mellan parodontit och sjukdomar i lever, njurar och hjärtmuskel, så som hos människan. Men där finns mycket kvar att forska om.

Förebygga är målet

Det var först på 1930-talet som folktandvården bildades med missionen att ge svenska folket friskare tänder. Nu är det kanske dags för hunden. För det som glädde Karolina Enlund allra mest vid den stora kartläggningen var intresset för tänder.

– Jag blev förvånad över det enorma intresse som finns. Jag är imponerad av att hundägare är så enormt engagerade och vill det bästa för sin hund. Tandproblemen kan bli så stora, så därför är ett bra förebyggande den stora utmaningen. Inom veterinärvården är vi bra på att behandla men det skulle ju vara ännu bättre om vi kunde förebygga problemen. Kan vi föra ut kunskapen tillsammans med intresset hos våra hundägare så kan vi lyckas!

Karolinas sista ord är en uppmaning.

– Börja borsta tänderna, det är aldrig för sent. Man kan göra så stor skillnad och mycket trevligare hundpussar blir det! ■

SÅ HÄR BORSTAR DU

Lär dig borsta din hunds tänder så att din kan boxer behålla en ren och frisk mun livet ut.

TEXT & FOTO: HELENA FREDRIKSSON

TACK

FÖR TANDBORSTNINGSRÅD

Ann Pettersson *specialist odontologi hund och katt*

Karolina Enlund *leg veterinär, inriktning odontologi*

Linn Wikhamre *leg tandläkare*

Gunilla Ström Nilsson *tandborstande matte*

samt boxrarna Bosse och Nova

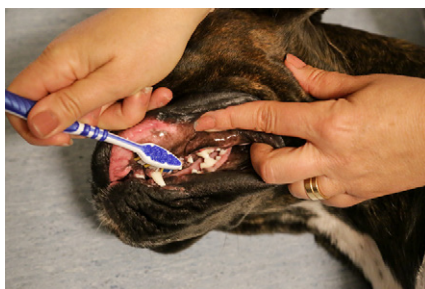
Träna steg för steg

Tandborstning behöver tränas in och allra bäst är att börja på den unga valpen. Ta det steg för steg och ge mycket beröm:

- ☉ Vänj hunden vid att du rör den vid nosen och läpparna.
- ☉ Vänj hunden vid att du kan lyfta på läpparna och ta på tänderna.
- ☉ Använd en mirakeltrasa eller fingertuta och gnid försiktigt på några tänder.
- ☉ Övergå till att gnugga lätt med tandborste.
- ☉ Öka allteftersom antalet tänder.
- ☉ När hunden accepterar att borsta utsidan, börja med insidan.

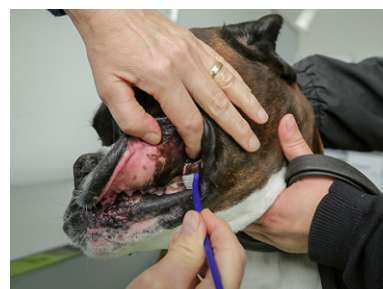
Nu är ni redo att borsta hela munnen:

1 Börja med överkäken

Lyft på läppen och borsta hörntänder och kindtänder i överkäken (caniner, premolarer och molarer). Här kan hunden hålla munnen stängd. Borsta med mjuka och gnuggande rörelser, 5-6 gånger per tand.

2 Följ munnen, vinkla bak

Var noga med att följa den rundade formen på käken. Kindtanden längst bak ligger längre in så där behöver du vinkla tandborsten för att komma åt.

3 Överkäkens insida

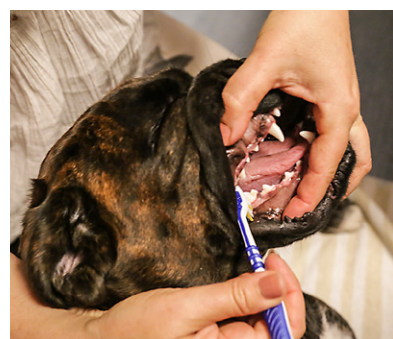
För att komma åt överkäkens insida behöver hunden öppna munnen, ett sätt är att försiktigt sätta in ett finger i munpipan. Håll tandborstens skaft framåt. Börja med att borsta insidan på hörntänderna. När hunden vant sig vid det kan du föra tandborsten längre in och fortsätta borsta premolarer och molarer på insidan.

4 Dags för framtänderna

Därefter fortsätter du med framtänderna (incisiverna) i över- och underkäke. Gnugga med små och nätta tag, de flesta hundar är mycket känsliga vid framtänderna. Insidan på framtänderna borstas genom att vända tandborsten med skaftet utåt.

5 Övergå till underkäken

Borsta sedan underkäkens utsida. Kindtänderna längst bak (molarerna) sitter innanför överkäkens molarer, så här behöver hunden öppna munnen igen. Avsluta med underkäkens insida.

- ☉ 6 Färdigt! Beröm och belöna rikligt. Det går bra att belöna med godis.

Lycka till!!

Fler tips på vägen

- ⦿ Välj en tandborste som passar din hunds mun.
- ⦿ Borsta tänderna med små gnuggande rörelser och var lätt på handen.
- ⦿ Var särskilt noga med att borsta kanten mellan tandkött och tand för att förhindra tandlossningssjukdom.
- ⦿ De stora kindtänderna i överkäken är extra utsatta och därför är det viktigt att du kommer åt dem.
- ⦿ Tandkräm behövs inte, det går bra med vatten. Många hundar tycker om tandkrämssmaken och smaskar gärna i sig den, använd den då gärna som belöning efteråt. Men det ska vara tandkräm för hund, hundar tål inte fluor.
- ⦿ Det är helt normalt att hunden slickar sig om munnen och tuggar när du borstar.
- ⦿ Var uppmärksam så att du inte håller för näsborrarna, då kan tandborstningen bli obehaglig.

- ⦿ Tips för att få hunden att öppna munnen: Kan din hund apportera på kommando? Eller gillar den att kampa? Låt den hålla i något så kommer du åt med tandborsten. Du kan också ta ett grepp med ett finger mellan käkarna samtidigt som du håller kring nosen.

- ⦿ Allra bäst resultat kan du få med en eltandborste!
- ⦿ Tycker du att det är svårt? Ge inte upp! Be din djurklinik eller en borstande kompis att visa dig.

BRA TANDINFO PÅ INTERNET

evidensia.se/tandskolan
djurtandlakaren.se

BOXERFILMER OM TÄNDER

Ann Pettersson, specialist odontologi hund och katt ger råd om tandborstning i två korta filmer.

Gunilla Ström Nilsson visar hur hennes ettåriga boxer Nova blir borstad med eltandborste.

Du hittar filmerna på vår webb, boxerklubben.org. Gå in på *Du och Din boxer* och vidare till fliken Friskvård > filmer.

**ÄNNU INTE MEDLEM
I SVENSKA BOXERKLUBBEN?**
bli medlem på boxerklubben.org

**DU KAN OCKSÅ BLI
PRENUMERANT PÅ BOXERBLADET**
starta din prenumeration på boxerklubben.org

FOTO:
Max Åberg

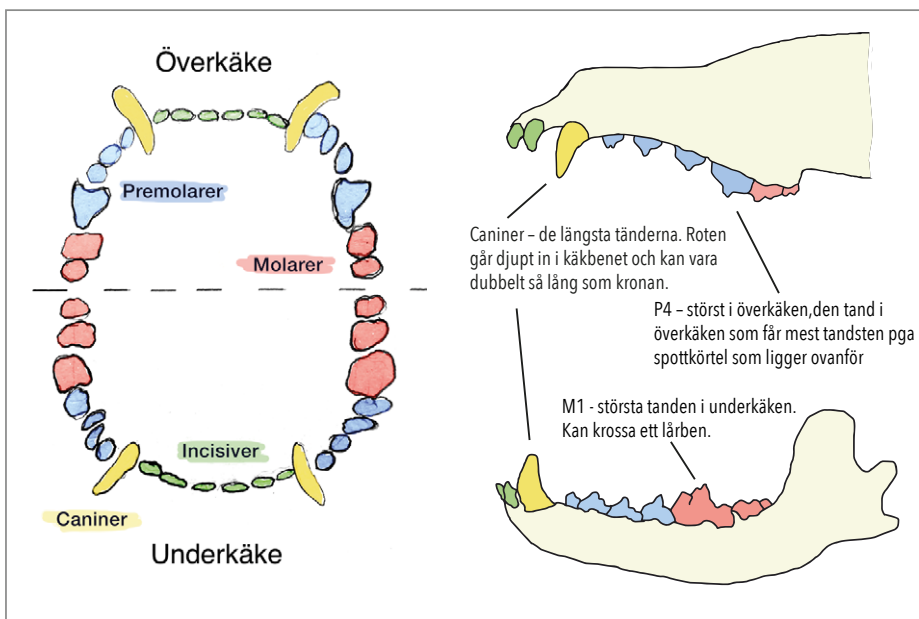
TÄNDERNAS ANATOMI

TEXT: ANNA MARIA WEINGARTEN

Alla valpar föds tandlösa. Det tar ungefär tre veckor innan de första mjölkänderna börjar komma. Och när valpen flyttar, vid 8 veckors ålder bör den ha fått 28 vassa små mjölkänder.

Vid 4-6 månaders ålder bryts tandrötterna successivt ner, kronorna lossnar och de permanenta tänderna växer ut. Det blir totalt 42 tänder när de vuxit klart. Alla hundar har lika många tänder och tandanlagan ser likadana ut i alla raser.

Längst fram kommer sex framtänder (incisiver), lika många i över- och underkäken, följt av hörntänderna (caninerna). Efter hörntänderna kommer kindtänderna, dels de främre kindtänderna (premolarerna), fyra på varje sida både uppe och nere och längst bak, dels de bakre kindtänderna (molarerna), två per sida i

överkäken och tre per sida i underkäken. Den första kindtanden är störst och den sista är minst.

Det är med framtänderna som hunden tar in maten i munnen. Incisiverna används också för att fingnaga, som att gnaga kött från ett ben eller för att putsa och klia sig. Tungan slevar upp det som är flytande. Kindtänderna krossar och mal sönder större bitar om det behövs men hundar behöver ofta inte tugga alls. Fodret bryts ner i magsäcken direkt och är det för stor bit som åkt ner, kräks hunden upp biten. Matstrupen är rejält elastisk och hundar har en lättprovocerad kräkreflex.

Boxerns rasstandard säger följande:

Underkäken skall skjuta ut framför överkäken och vara lätt böjd uppåt. Boxern skall ha underbett. Överkäken skall vara brett ansatt i skallen och endast obetydligt smalna av framåt. Tänderna skall vara starka och sunda. Incisiverna skall vara ansatta så regelbundet som möjligt i en rak linje. Hörntänderna skall vara stora och placerade på stort avstånd ifrån varandra.

Boxerns ihoptryckta nos innebär att det kan bli trångt för tänderna. Tänderna kan behöva vrida sig för att komma upp, så kallade roterade tänder och de kan hamna väldigt tätt. Men det är inte bara kortnosade raser som får tandproblem pga käkens utformning, även utpräglade smala nosar

kan ge problem.

Hos boxer förekommer också att överkäkens incisiver trycker mot tandkött i underkäken. Detta smärtsamma tillstånd kan vara svårt att upptäcka och kontrolleras bäst vid tandundersökning under narkos.

Ytterligare ett problem som rör boxerns anatomi är den kraftigt veckade gommen. Här kan hår och matrester fastna med infektioner till följd.

Det är allmänt känt att boxerns noslängd med tiden har blivit kortare.* Vi ställde därför en fråga till Ann Pettersson, specialist odontologi hund och katt.

Skulle vi se färre tandproblem hos boxer om nosen följde rasstandard, dvs. om nosen blev någon cm längre?

– Ett trångt bett på människa predisponerar till parodontit likaså mouth breathing (dvs. att inte andas genom näsan, red. kommentar). Även trångt bett på hund ledet till snabbare utveckling av lokal parodontit. Jag är osäker på om det finns några studier, men detta är en allmänt accepterad sanning, eftersom det är välkänt inom humanmedicinen. Så jag tror inte att man ska dra sig för att säga att ett icke-trångt bett skulle vara bra för munhälsan. ■

* Boxerklubben har som uttalat mål i RAS (Ras-specifik Avels Strategi 2017) att arbeta för ett korrekt förhållande nosparti/skalle på 1:2.

FOTO: Helena Fredriksson

Boxer med för många incisiver i överkäken. Två av de övre incisiverna har även s.k. attrition (nötning) pga att de nedre hörntänderna har skavt mot dem. Attrition är vanligt förekommande.

TANDPROBLEM HOS BRAKYCEFALA RASER

TEXT: HELENA FREDRIKSSON

Trubbnosiga raser är mer utsatta för tandproblem än andra raser. Men hur känt är det? Det ville Karin Persson och Linda Andersson ta reda på under sitt kandidatarbete på SLUs djursjukskötarprogram. Studien heter "Vanliga tandproblem hos den brakycefala hunden – en enkätundersökning om hundägarens kännedom".

Intresset för de brakycefala raserna var redan väckt när Karin och Linda skulle välja sitt kandidatarbete.

– Vi gjorde ett projektarbete om tänder och tandlossning, berättar Linda och då dök de brakycefala problemen upp. De flesta känner till diskussionen kring andningsbesvär hos trubbnosade hundar men det finns även andra problem och vi blev intresserade av att ta reda på hur känt det är.

Termen brakycefali kommer från grekiskans brachus "kort" och cefali "skalle". Till de brakycefala raserna hör förutom boxer, raser som pekinese, mops och engelsk och fransk bulldogg. Raserna kännetecknas av kort platt nos och oftast underbett. Skallen är bred i förhållande till längden och ögonen är runda och sitter brett isär.

– Hos de brakycefala raserna slutar överkäken att växa under fosterstadiet, förklarar Karin. Underkäken utvecklas mer normalt och på så vis får de trubbnosiga hundarna sitt karaktäristiska underbett. Den korta överkäken gör att det finns mindre plats för tänder men tänderna blir varken färre eller mindre, utan allt trycks ihop. Det blir tätare utrymme mellan tänderna som gör att det lättare fastnar matrester och annat. Ytterligare ett problem är den hårda gommen som hos hundar normalt har 8-12 veck. När lika

Linda Andersson och Karin Persson brinner för att föra ut kunskap om vikten av tandvård.

mycket vävnad ska få plats i en kort käke trycks det ihop som ett dragspel, så där kan också matrester och även hår fastna.

Vilka fler tandproblem finns?

– Det är problem som tandköttinflammation (gingivit), tandlossning (parodontit), roterade tänder, persisterande mjölk- tänder och tänder som inte bryter fram som kan bilda cystor när de inte kommer ut, berättar Linda. Dessa problem drabbar de brakycefala raserna i högre grad än andra raser. Ju mindre hund, desto större är problemen. Så boxern är inte den ras som drabbas värst.

Studien utfördes i form av en webbaserad enkät som skickades ut till rasklubbar och delades på olika rassidor. Enkäten ställde frågor om hund- och ägarbakgrund och vilken information och erfarenhet av

tandvård och tandproblem ägaren hade. 263 slutförda enkäter kom in och av dem kom hela 97 från boxerägare.

Vad blev resultaten från enkäten?

– Resultaten följde våra förväntningar, svarar Karin. Runt hälften kände inte till att de brakycefala hundarna är en riskgrupp. Det brister i kunskap om profylaktisk tandvård, den stora majoriteten gör något för sin hunds tandhälsa men kanske inte på rätt sätt och inte tillräckligt ofta. Boxerägarnas resultat följde resultaten för hela enkäten. Många av dem tog upp epulider som ju inte var någon särskild del av vår undersökning.

– Många svarade att de har fått information från djurhjälsopersonal, fortsätter Linda. Trots det borstade de inte rätt eller tillräckligt ofta. Därför behöver vi som är djurhjälsopersonal bli bättre på att specificera vad som verkligen behövs.

Så vilka råd vill ni ge till oss boxerägare?

– Väga kolla i din hunds mun. Lyft på läpparna, titta och lukta, säger Karin. Om hunden luktar illa så finns det en orsak.

– Har hunden tandsten, åk då in och gör tandrengöring på klinik, avslutar Linda. Och framför allt, börja borsta din hunds tänder! ■

"Vanliga tandproblem hos den brakycefala hunden – en enkätundersökning om hundägarens kännedom" publiceras på Epsilon; SLUs nätverk för studentarbeten.

Till vänster: Labrador retriever med ett korrekt saxbett.

Till höger: Boxer med underbett.

Foto: Skulls Unlimited web catalogue

Foto: Vet Fraser A. Hale

Till vänster: Överkäke från en australian shepard, med välproportion- elig och korrekt placering av tänder. Till höger: Överkäke från mops, med roterade tänder, tänder som kommer i en klump samt starkt veckad gom.

TILLVÄXT AV TANDKÖTT

TEXT: ANNA PERSSON

Det talas ofta om att många boxrar drabbas av epulider, men all tillväxt av tandkött är inte epulider.

Ser du förändringar i din hunds mun så bör de undersökas av veterinär.

En av de sjukdomar i munhålan som ofta drabbar boxer är hyperplasi, en ökad tillväxt av tandkött. Om tillväxten inte avlägsnas kan den komma att omge eller täcka dela av tänderna och besvära hunden vid tuggande och gripande. Då det aldrig går att direkt avgöra vad en knöl i munnen eller tillväxt av tandkött beror på, är det viktigt att ta biopsier (vävnadsprov) för vidare analys. Eftersom det finns en risk att det kan handla om elakartade tumörer gäller samma regler som alltid – att tillväxt, assymetrisk förekomst, en annorlunda pigmentering eller såraktiga förändringar ska provtas och undersökas av veterinär.

Olika sorters tillväxt

Det finns olika former av tillväxt i tandköttet. Vid **gingival hyperplasi** växer tandköttet runt tänderna på grund av inflammation, vilket kan orsakas av plack och dålig munhygien. Så kallade **epulider** är en form av oftast godartad tumörtillväxt som uppstår i tandköttet och kan ses som vårtliknande utväxter eller "extra" tandkött. Dessutom förekommer **tumörer** som till exempel malignt melanom, en sjukdom med mycket dålig prognos.

Även godartade former av tillväxt i tandköttet kan få besvärliga följder om de har ett elakartat växtsätt och till exempel växer infiltrativt i käkbenet.

Förekomst

I en studie från 2010 har svenska forskare studerat analysresultat från tandköttbiopsier av 280 hundar. Resultaten visar att

förändringar av icke-tumörsjukdom stod för ca 39 % av proverna, medan godartade och elakartade tumörer återfanns i 27 % respektive 15 % av analyserna. Den vanligaste enskilda diagnosen var gingival hyperplasi och av de mer elakartade formerna var malignt melanom vanligast. För analyserade epulider var 49 % förändringar utan tumörtillväxt, medan 36 % var godartade tumörer och 15 % elakartad tumörtillväxt.

Tyvär är boxer en av de mest drabbade raserna vad gäller tillväxt i tandköttet. Den ovan nämnda studien bekräftar detta, men framför allt för de mer godartade formerna av sjukdom. Veterinärvårdsstatistik från Agria (Agria Breed Profiles 2011-2016) visar också att det är ca 42 gånger vanligare att boxer drabbas av epulider jämfört med gruppen "alla raser".

Behandling

Det finns flera olika sätt att avlägsna hyperplasi och olika veterinärer/kliniker kan föredra en viss metod. Det är dock av största vikt att välja en veterinär med erfarenhet av hyperplasi och som är väl förtrogen med den apparatur som används vid avlägsnandet. Tyvärr finns det exempel på hundar som drabbats av stor skada på grund av otillräcklig kompetens/erfarenhet hos behandlande personal, och det är

angeläget att välja specialiserade veterinärer med tandvårdskompetens och erfarenhet av denna typ av behandling.

Håll koll!

Titta regelbundet igenom din hunds tänder och munhåla. Håll utkik efter dålig andedräkt, tandstensbeläggning, blödande/rött/svullet tandkött eller ändrade beteenden så som svårigheter att tugga, om hunden dreglar, kliar sig mot käken eller omotiverat slickar på något. Även problem som smärta eller svullnad vid öga, kinder eller haka kan bero på tandsjukdom.

Är man det minsta funderar man är det bättre att gå till veterinären en gång för mycket än för lite. Förhoppningsvis kan hunden få hjälp att må bra igen och hundägaren kan spara många tusenlappar om problem kan åtgärdas i tid.

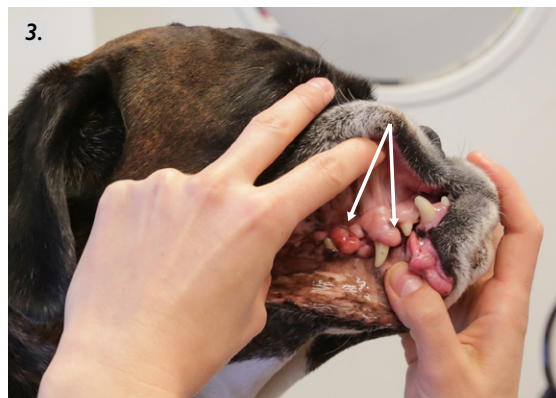
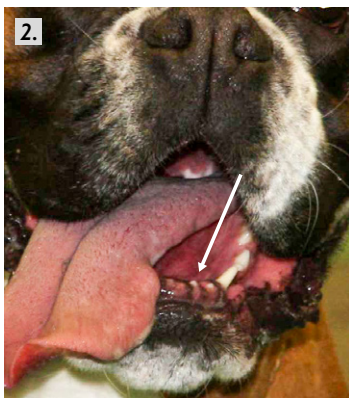
Tilläggsas bör att det naturligtvis aldrig får vara så att man avstår för att behandla sin hund av rädsla för komplikationer. Vissa hundägare är oroliga för att låta söva sin hund men bör då minnas att det oftast är en mindre risk att bli sövd än att gå med kronisk inflammation och få en utsöndring av bakterier vid varje tugg rörelse. ■

1) Gingival hyperplasi och tandköttinflammation.

2) Gingival hyperplasi över incisiverna (framtänderna).

3) Epulider.

SÅ MYCKET MER ÄN EPULIDER...

Första gången jag hörde om epulider var när vår Ida – Writers Querida Quenell var ca två år gammal. Det var fodervärden som berättade att mamman Amber opererats. Jag hade aldrig hört om epulider tidigare, men såg, allt eftersom, hur de växte i Idas mun.

Till slut när all kampelek slutade med en blodig pinne eller tross – var det självklart dags att boka tid hos vår veterinär på Årsta Veterinärklinik. Jo – epulider fanns det gott om, både i över- och underkäken. Men där fanns också något som oroade mer. En benhård utväxt i överkäken, strax bakom högra hörntanden. Veterinären ville undersöka den närmare i och med sövningen... Nu hade oron väckts – hade ju hört mycket om olika tumörer – var det något farligt? Ida började ju komma upp i ålder för cancer. Med lite bävan lämnade vi in henne för operation. Vad väntade nu?

Ut raggade en lite dämpad och sömrig tjej. Men glad som alltid! Jo, något konstigt var det med tumören, man skulle behöva ta provbitar för att veta mer exakt. Men så fick vi ett besked till. Ida hade en kvarhållen tand i underkäken på vänster sida. Och det hade bildats en cysta runt den, ner i tandbenet. En cysta är ett vätskefyllt hålrum som sakta växer i storlek. Därför måste den skrapas ur och flera tänder tas bort, annars fanns risk för att Idas käke skulle kunna gå av! Ännu mer kaos och oro. Man tänker alltför lätt det hemskaste och vi hade två otäcka scenarier att ta ställning till. Om hon inte opererades kunde hennes käke gå av – samtidigt som vi vid en ganska tuff käkoperation skulle få veta att hon hade (som vi tänkte) en elakartad tumör som man inte kunde göra så mycket åt...?! Vad var bäst för Ida? Skulle vi låta bli att utsätta henne för tandutdragning, skrap av käkben och provtagning från tumören?

Vi remitterades till tandveterinärspecialisten Hedvig Armerén på Mälarhöjdens veterinärpraktik. En lugn och saklig person, som helt klart rådde oss att operera bort cystan. Tumören i överkäken kunde vara vad som helst. Den skulle hon ta en ordentlig titt på och prover, om det behövdes.

En kall dag i november skulle Ida vara fastande. Hon svansade in på veterinärkliniken, tidigt på morgonen, lika glad som vanligt. Skönt att hundar inte vet vad de skall utsättas för! Några timmar senare var det dags att hämta henne. Ida var ganska pigg som vanligt och glad att ses! Veterinären vi träffade

för uppföljningssamtalet var också glad. Han hade sövt henne, men kunde också berätta ”något spännande”! Knölen i Idas överkäke innehöll flera tänder. Det hade bildats ben runt dem istället för en cysta. Det var inget farligt med andra ord!

Och urskrapningen av cystan gick bra. Tre tänder hade Hedvig behövt ta bort i underkäken, och två i överkäken med de som satt i benmassan. Vi fick med oss en påse med små tandrester.

Nu började rehabiliteringen. Alla leksaker gömdes. Ida skulle inte få ta saker i sin mun på två veckor. Hon skulle äta flytande kost i två dagar och sedan mjukmat i två veckor. Hon fick förstås smärtstillande också. Det blev inte så svårt för hon hade säkert lite ont, hon busade inte som vanligt och tog inga pinnar spontant från marken som hon alltid gjort tidigare. Efter två veckor kollades sårerna. Hon hade sytts med tråd som skulle försvinna av sig själv. Ingen infektion, allt läkte som det skulle, så nu fick hon äta som vanligt – men ingen dragkamp förrän kontrollröntgen gjorts. Två månader senare, den 1:a februari var det så dags igen. Sövas, röntgas och kollas. Hade allt läkt som det skulle? Och det hade det.

Så här i efterhand inser jag att vi haft turen att dels börja vår tandresa på en klinik med rätt röntgenutrustning och rätt kunskaper. Årstakliniken remitterade också till en riktigt duktig tandveterinär, som lärt mig en hel del. Cystor och andra tandsjukdomar är väldigt vanliga och det finns tyvärr inte tillräckligt med veterinärer med vidareutbildning i tandkirurgi. Den dyra operationen tog försäkringen på Sveland en stor del av och det är vi tacksamma för.

Anna Maria Weingarten
med Ida, Writers Querida
Quenell, 8 år

Ida fem månader efter operationen.

OPERATIONER I HUNDENS MUN

TEXT: ANNA MARIA WEINGARTEN

Hedvig Armerén, chefsveterinär och tandspecialist, är en av få riktigt erfarna käkkirurger i Sverige. På Evidensia Mälarhöjdens Veterinärpraktik tar hon emot patienter från hela landet.

I november förra året opererade hon boxern Ida för bland annat cystor (läs om Ida på s.31). Här ställer hon upp på en intervju för att dela med sig av sina stora erfarenheter.

Hedvig, berätta om tandproblem hos brakycefala raser!

De avkortade käkarna gör att tänderna får svårt att komma upp och att få plats i käken. Boxertänderna är ju lika stora som hos exempelvis schäfrar men de har betydligt mindre yta att fästa på. Det är vanligt att tänderna vrids (roterade tänder) och i värsta fall kan de också få svårt att fästa i tandbenet. Eftersom de är roterade hamnar en rot utanför käkbenet. Drabbas en hund med roterade tänder av parodontit får den snabbt rotinfektioner. Problemen är absolut vanligast hos de små hundraserna men boxrarna drabbas också.

Ett annat problem är att tänderna inte alls kommer upp. Det var en extra tand hos Ida som hade blivit kvar och då växte ett hålrum fyllt med vätska sakta till sig, en s.k. cysta. Hennes hållighet gick lätt att hitta men ibland ser man mycket små cystor vid kontrollröntgen. De måste också opereras, särskilt hos de mindre hundarna. De kan vara riktigt svåra att hitta eftersom inget syns i munnen. Man vill inte ta loss ben i onödan och får därför försöka markera stället och röntga igen när hunden är sövd och sedan provborra. Sådana operationer tar flera timmar.

Varför bör man operera bort cystorna?

Tänder som inte kommit fram ligger inkapslade i celler. Cellerna bildar vätska och det bildas ett hålrum som trycker mot käkbenet. Har processen startat, ökar trycket och cystan växer. Vill det sig illa kan käken till och med gå av! Men Idas cysta var som tur var inte en så otäck cysta.

Ibland kan det vara oroligt att operera. Jag måste skrapa benet rent från celler, så frisk benvävnad kan fylla hålet. Om benet är tunt finns en risk att skada käken för mycket. Hos vissa hundar kan resterna vara så sköra att de får gå med krage lång tid efteråt och inte ta någonting i munnen på flera månader. Därför bör cystorna opereras så fort man hittar dem.

Har du sett sådana svåra fall hos boxer där käkbenet skadas allvarligt?

Nej, men hos mindre trubbnosiga raser är det inte ovanligt. Jag har också fått berättat för mig, om en boxer. Familjen sökte för hunden luktade väldigt illa i munnen. Det visade sig att han hade ett öppet hål ner och käken var av. Har det gått så långt måste hunden avlivas.

Bildas alltid cystor runt kvarhållna tänder?

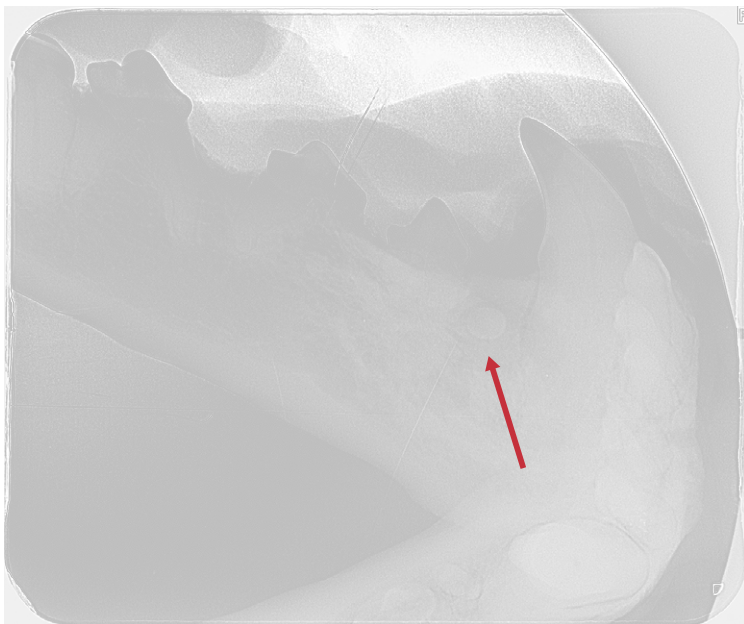
Nej, många har tänder som ligger kvar men utvecklar ingen cista alls, så alla får inte cystor. Din Ida hade dessutom något jag heller aldrig sett förut. Hon hade en övertalig tand i överkäken som bakats in i extra käkben. Det såg ut som en tumör. Det är ovanligt. Vanligast är att det är den första premolaren i underkäken som blir instängd och inte kommer ut, den vi kallar P1. Ida hade det också.

Räcker det att räkna hundens tänder för att veta om det finns kvarhållna tänder i käken?

Nej det räcker inte. Ida till exempel, hade ju fått en övertalig tand som stannat kvar i överkäken. Sådant förekommer också. Men visst kan man räkna, och fattas tänder i vuxen ålder skall man genast röntga.

Kan jag lita på en vanlig veterinär när det gäller epulidoperation?

Det finns många duktiga veterinärer som absolut kan operera även lite svårare saker i munnen. Men det som jag tycker är ett krav och som man alltid som djurägare ska fråga om, är ifall veterinären har tillgång till speciell utrustning som tandröntgen-

Röntgen är avgörande för att kunna fastställa om en hund har cystor i käken. På denna bild av Idas underkäke ses cystan som en liten bubbla.

Efter en första bedömning av tandstatus presenteras tänkbara åtgärder. Epulider, cystor och provtagning av dessa innefattas ofta i försäkringen men däremot inte det som rör förebyggande tandvård.

Miss inte Hedvigs Tandskola! Den tar på ett bra sätt upp vad alla hundägare rent allmänt kan ha glädje av att kunna om tänder. evidensia.se/tandskolan.

kamera och att hunden intuberas vid sövning. Med det menas att hunden sövs med andningstub i luftröret. Epulider ska alltid opereras med intuberad hund. Det kan börja blöda stort. Med tuben i, kan luftvägarna hållas öppna och man slipper få ner vätska i lungorna. Inför en epulidoperation bör blodprov på blödningsbenägenhet också tas, dvs. blodplättar och blödningstid. Hjärtat ska alltid undersökas eftersom det hos boxrar förekommer en del problem. Finns blåsljud skickar man på ultraljud.

Finns det risker med epulidoperation?

Operationen kan göras på lite olika sätt: diatermi, laser eller att skära. Förr använde man ofta en brännmetod (diatermi) som precis som laser inte ger så mycket blödningar. Laser i munnen är mycket effektivt. Men allt som utvecklar värme ökar också risken att man förstör tänderna och både diatermi och laser utvecklar värme. Därför använder man numera sällan diatermi för operation av epulider längre. Inte laser heller, som däremot är utmärkt om man behöver operera i svalget och näsa.

Att skära med borrh eller skalpell tycker jag är bäst. Tänderna skadas inte och det

finns bra redskap för att mätta ut hur mycket man ska ta bort, så inte käkben och tandhalsar blottas.

Jag har hört att det är krångligare att söva boxrar jämfört andra hundar. Stämmer det?

Boxrarna kan ha lite trängre andningsvägar på grund av den korta nosen men jämfört med de mindre brakycefala raserna är det inget problem. Särskilt inte om man intuberar. Det man ska tänka på med boxer är att de kan ha aortastenoser i olika grad. Man måste lyssna ordentligt på hjärtat och vid behov skicka på en extra hjärtundersökning innan sövningen. Man går ner i dos också av narkosmedel. Boxern kan vara lite känsligare och tröttheten kan ibland också hänga kvar någon vecka efter sövningen. Man är försiktig. Gör man allt detta är sövning och operation inga problem.

Kan epulider förhindras?

Om man kan hålla munnen fri från plack minskar risken. Tandborstning fungerar med andra ord också mot epulider! Små lätta rörelser även mot tandköttet runt tänderna är bra. Men börja inte borsta förrän hunden har läkt ordentligt efter epulidoperationen!

Till slut ett par frågor om tandvård. Hur ofta tycker du att man ska göra en ordentlig tandundersökning på boxer?

Från 3 års ålder tänker jag man bör göra en ordentlig tandgenomgång i narkos en gång om året. Ni boxerägare har helt klart svårt att borsta tänderna ordentligt på era hundar, så undersökningen ska innefatta ordentlig rengöring, kontroll av inflammation, tandfickor och borttagning av tandsten och självklart dentalröntgen.

Ersätter försäkringsbolagen tandrengöring och tandröntgen?

Tyvärr inte alla. Vanligt är att man bara ersätter om det finns en cysta som behöver opereras. Mitt råd är att kolla upp din försäkring, innefattar den förebyggande tandvård?

Vilket är ditt bästa borstningstips?

Träna in apportkommando – låt din hund hålla en, en till en och en halv centimeter tjock rulle i munnen – så kommer du bättre åt att borsta också på insidan av tänderna!

Tack Hedvig, för att du tog dig tid att reda ut begreppen åt oss! ■